

06.03.1945

6 martie: Formarea guvernului Petru Groza și comunizarea României.

Perioada anilor 1945-1947 a prefațat era stalinismului în România, eră inaugurată prin alungarea regelui Mihai I și proclamarea republicii populare. Instaurarea noului regim a fost voința Moscovei, iar unealta preasupusă a acesteia a fost Partidul Comunist. Din acest punct de vedere lucrurile au evoluat aproape identic ca și în cazul celorlalte state est-europene, a căror soartă istorică era decisă de către acordurile secrete între marile puteri. În acest sens, un diplomat român remarca la vremea respectivă că „Uniunea Sovietică, ce și-a însușit toate metodele cancelarului Hitler, constituie la ora actuală un pericol tot atât de mare ca hitlerismul. Nu soarta României contează, ci cea a Europei care este amenințată de o tiranie cum nu s-a mai văzut în lumea civilizată” [Apud Gh. Buzatu, România în arhivele Americii. I. Comunismul trece Nistrul (1944-1947), Iași, 1992, p. 31]

Încurajate și susținute de Kremlin, de forțele militare de ocupație sovietice, forțele extremismului de stânga, în frunte cu Partidul Comunist, au întreprins asaltul spre putere încă din toamna anului 1944. Astfel, la 26 septembrie 1944, comuniștii – neavând deocamdată un lider unic, ci un cvartet, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, Gh. Gheorghiu-Dej, creditat de Moscova – au părăsit BND avansând proiectul unui alt bloc politic, Frontul Național Democrat. Chiar noțiunea de „front” sugera simbolul vechilor alianțe preconizate de comuniștii români promoscoviți din anii ilegalității interbelice. Constituit la 12 octombrie 1944, FND reunea forțele stângii, PCR, PSD, Frontul Plugarilor și o parte a sindicatelor. Demisia din guvern a lui Lucrețiu Pătrășcanu (comunist) și C. Titel-Petrescu (social-democrat) a provocat criza primului cabinet C. Sănătescu și mai apoi constituirea celui de al doilea guvern Sănătescu (4 noiembrie-6 decembrie 1944).

Înțelegerile secrete între cei Trei Mari și împărțirea Europei în cele două sfere de influență au permis Kremlinului să susțină pe față și nemijlocit ascensiunea comuniștilor români la putere. Aceștia dețineau încă din al doilea guvern Sănătescu trei portofolii: Lucrețiu Pătrășcanu – Justiție, Gheorghiu-Dej – Comunicații, Teohari Georgescu – Interne. Situația nu i-a mulțumit pe reprezentanții F.N.D. așa încât, la 6 decembrie 1944, regele nominaliza un nou cabinet, cel condus de generalul Nicolae Rădescu.

Instaurarea primului guvern procomunist din România, guvernul dr. Petru Groza a rezultat din modul în

care Uniunea Sovietică, puterea ocupantă, a beneficiat din plin de cele 90 procente influență acceptate de Londra și Washington. Pentru a-și impune dominația, Stalin l-a trimis la București pe adjunctul lui Molotov, Andrei Ianuarevici Vâșinski (1885-1955), viitorul ministru de externe, cu indicații stricte pentru numirea guvernului Petru Groza. În acest sens, Stalin se consultase, la Kremlin, cu o delegație a comuniștilor români pentru a numi în fruntea cabinetului de la București o personalitate de față, ușor manevrabilă de către comuniști și de autoritățile de ocupație sovietice. Vâșinski a sosit la București pe neașteptate, în mijlocul unor puternice stări conflictuale pe tema demiterii guvernului Rădescu, situație generată de forțele promoscovite ale PND, susținute de ocupantul militar sovietic.

În întrevederea din 27 februarie 1945 între regele Mihai I și Vâșinski, cel din urmă l-a somat pe suveran cu două cerințe ultimative ale Moscovei. „Cu toate acestea – menționa C. Vișoianu, martor al acestor discuții – dl Vâșinski a insistat asupra a două probleme esențiale: demiterea guvernului Rădescu și crearea unui cabinet compus din reprezentanții partidelor democratice (adică ai F.N.D. – n.a.) și din persoane fără apartenență politică. Și a adăugat: În hotărârile de la Yalta nu se specifică nimic despre guvernul Rădescu” [Apud I. Scurtu, Gh. Buzatu, op. cit., p. 500]. Nemulțumit de atitudinea regelui Mihai față de abuzul Moscovei, Vâșinski și-a dovedit brutalitatea pe față: „Asta e tot! Aștept știrea demiterii generalului Rădescu! Apoi a plecat trântind ușa, cu atâta forță încât tencuiala din jurul ei s-a crăpat” [Ibidem].

Ca urmare a ultimatumului sovietic, la 6 martie 1945, regele Mihai I numea guvernul Petru Groza, un cabinet în care reprezentanții comuniștilor dețineau portofoliile cele mai importante: L. Pătrășcanu-Justiția, Gh. Gheorghiu-Dej – Comunicațiile, Teohari Georgescu – Internele, P. Constantinescu-Iași – Propaganda, C. Agiu – subsecretar Agricultură, I. Gh. Maurer – subsecretar Comunicații. Având aceste portofolii ministeriale, comuniștii beneficiau de un control strategic asupra celor mai importante segmente ale vieții de stat, fapt care le-a permis consolidarea puterii guvernamentale. Guvernul Petru Groza, compus numai din reprezentanții F.N.D. și câțiva reprezentanți ai unor alianțe de moment – denumiți ulterior „tovarăși de drum” – reprezenta cea dintâi formațiune guvernamentală procomunistă din istoria României, precum și din întreaga regiune Central și Est-Europeană dominată de Uniunea Sovietică.

Extrêm de fidelă în a executa planurile lui Stalin, guvernarea Petru Groza avansa un program așa-zis „democratic”: prietenia cea mai sinceră și colaborarea cu URSS; aplicarea cu consecvență a prevederilor Convenției de Armistițiu; înfăptuirea unei radicale reforme agrare; susținerea prin toate eforturile a participării României în războiul antihitlerist; eliminarea din viața politică a colaboraționiștilor „fasciști, legionari, hitleriști”; pedepsirea exemplară a „criminalilor de război” etc. Cel puțin, ultimele idei din acest program guvernamental, aplicate sub pretextul defascizării țării, au permis guvernului Groza întreprinderea unor acțiuni abuzive împotriva adversarilor politici, în primul rând a liderilor partidelor democratice.

Având girul Moscovei, ocrotirea armatelor sovietice și beneficiind de neimplicarea anglo-americanilor, guvernarea Petru Groza a trecut relativ rapid la aplicarea politicii inspirate de la Răsărit. „Guvernul Groza – se menționa într-un memorandum al emigrației române din America – este mai bine-zis un guvern Vâșinski. Pentru moment, România a pierdut orice urmă de independență. Organele administrative, armata, jandarmeria, poliția, comunicațiile, propaganda sunt în mâinile miniștrilor aparținând Partidului Comunist condus de cetățenii sovietici Ana Pauker și Laszlo Luca” [Gh. Buzatu, Românii în arhivele Americii..., p. 25]. Pentru a răsplăti loialitatea guvernului Groza, Moscova recunoștea, la 9 martie 1945, autoritatea României asupra teritoriului răpit la Viena în august 1940, dar deocamdată era încă menținută administrația sovietică asupra respectivei regiuni.

Guvernul Groza a coordonat în această perioadă prima etapă a sovietizării României. „Acest guvern - își va aminti regele Mihai I - a distrus ultimele vestigii ale libertății. El a aruncat în temnițe pe cei mai reprezentativi și mai respectați reprezentanți ai democrației române. El a falsificat alegerile. Folosind truda și teroarea, el a impus României instituții cu totul străine sufletului și vieții poporului” [Mihai I al României, Cuvinte către Români. Proclamații, interviuri, declarații, eds. Gh. Buzatu, Iași, 1992, p. 70].

În această etapă preliminară comunismului, cu toată opoziția regelui Mihai I (greva regală) și a forțelor politice democratice, guvernarea Groza a luat o serie de măsuri (unele aparent constituționale) menite să accelereze sovietizarea: reforma agrară; etatizarea Băncii Naționale; reforma monetară; revizuirea Constituției din 1923; înființarea așa-numitelor oficii industriale; organizarea alegerilor parlamentare - care au fost falsificate; înființarea sovromurilor; reprimarea partidelor democratice, PNL și PNȚ - sub pretextul defascizării țării; condamnarea celor considerați criminali de război - în fapt membrii și colaboratorii regimului Antonescu. Ultima decizie majoră a acestei etape a fost înlăturarea monarhiei, alungarea regelui Mihai I și proclamarea „republicii populare”, Republica Populară Română, la 30 decembrie 1947.

Carmen Băjenaru, Laura Elena Pandelache, Dragoș Mocanu, Costin Vrînceanu, Vasile Moga

References: